

3 ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ

Το χέρι του Ζ. της Ερέτριας είναι εμφανές στα χαρακτηριστικά των γυναικείων κεφαλιών, καθώς και στα ενδύματα και στις αναλογίες των σωμάτων, και δη σε παραβολή με ορισμένα κύρια έργα της μέσης φάσης ακμής του (430–420 π.Χ.) με πολυπρόσωπες σκηνές γυναικών: χους Απολλωνίας 36⁶, αρυβαλλοειδής λήκυθος «Τραχώνων» 37, επίνητρο 38, πυξίδα Worcester 39. Η πυξίδα του Worcester 39 θεωρείται μάλιστα ότι κατέρχεται πέραν του ορίου του 420 π.Χ., ως έργο της ύστερης φάσης του. Στην πυξίδα των Νηρηίδων του Λονδίνου 32 οι μορφές είναι σαφώς πιο άκαμπτες. Το έργο αυτό θεωρείται λίγο προγενέστερο (435–430 π.Χ.), του δευτέρου μέρους (υποπεριόδου) της πρώιμης περιόδου του κατά την Lezzi-Hafter. Όσον αφορά στις επί μέρους μορφές και δειγματοληπτικά: ο Έρωτας μορφολογικά αρμόζει με την μέση περίοδο του αγγειογράφου: έχει αρμονικές αναλογίες, ούτε το *massiv* σώμα των γυμνών αθλητικών νέων της πρώιμης περιόδου (440–430 π.Χ.) του Ζ. της Ερέτριας κατά την έκφραση της Lezzi-Hafter, ούτε τα επιμηκυσμένα μέλη του Έρωτα του αμφορίσκου της Βοστώνης που τοποθετείται στην τελευταία υποπεριόδο του, μετά το 420 π.Χ.⁷

Η Καλλιόπα παραβλητέα με τις καθήμενες Αφροδίτη και Ιππολύτη του επινήτρου 38 και την γυναίκα του αμφορίσκου της Βοστώνης, η Θάλεια με την θερααινίδα με πλημοχόη της πυξίδας του Worcester 39. Από τα σχήματα των οφθαλμών (Εικ. 1) ξεχωρίζει της Πολύμνιας (βλ. ανωτ., Κεφάλαιο 2.3).

6 Στον Κατάλογο του Παραρτήματος συλλέχθηκαν 45 αγγεία και ένα σκεύος (1–46): οι παραστάσεις των Θάμυρη και Μουσαίου (ορισμένες πιθανολογούμενες), οι κυριότερες πυξίδες του 5^{ου} π.Χ. αι. με Μούσες, καθώς και ορισμένα ακόμη συναφή, σημαντικά για το θέμα μας ή συχνά αναφερόμενα έργα. Στην βιβλιογραφία των αγγείων παρατίθενται τα λήμματά τους στο CVA, οι αριθμοί τους στο διαδικτυακό Αρχείο Beazley (BAPD), καθώς και οι σημαντικότερες μνείες τους σε μελέτες σχετικές με τα θιγόμενα θέματα. Για τα έργα του Ζ. της Ερέτριας, του Ζ. του Shuvalon και άλλων αγγειογράφων τα αναφερόμενα στους καταλόγους των αντιστοίχων μονογραφιών της Lezzi-Hafter (Lezzi-Hafter 1976· Lezzi-Hafter 1988) παρατίθενται οι συνήθως ανά πενταετία χρονολογήσεις της. Οι αναφερόμενες πυξίδες είναι τύπου Α, εκτός αν σημειώνεται άλλος τύπος.

7 Lezzi-Hafter 1988, 31, εικ. 6. Ο αμφορίσκος της Βοστώνης αναφέρεται ότι προέρχεται από το Σούνιο, Βοστώνη, Museum of Fine Arts 00.355· ARV², 1248, αρ. 11· *Para*, 469· *Addenda*², 353· Lezzi-Hafter 1988, 46, εικ. 12, 345, αρ. 249, πίν. 161c, d· Pellegrini 2009, 330, αρ. 748· Dietrich 2010, 475, 476, εικ. 405· BAPD, αρ. 216947. Η Lezzi-Hafter τον τοποθετεί περί την αρχή της πέμπτης και τελευταίας υποπεριόδου του αγγειογράφου (420–415 π.Χ.) λόγω της έντονα τριδιάστατης απόδοσης του σώματος και του δεξιού άκρου ποδιού και ορισμένων άλλων λεπτομερειών.

Εικ. 1 Σχέδια των οφθαλμών των Μουσών. Από αριστερά προς τα δεξιά Πολύμνιας, Μελπομένης, Τρεψιχόρης, Ουρανίας, Καλλιόπας, Θάλειας, Ευτέρπας, Κλεώνας, Ερατώνας

Ο Μουσαίος μπορεί να παραβληθεί κυρίως με τον Διόνυσο του χου της Νέας Υόρκης (ο οποίος κοιτά όμως αριστερά). Από τους πλην των Σατύρων γενειοφόρους του, είναι χαρακτηριστική η αντίθεση π.χ. με τον «ξένο» (Θεσσαλό;) έφιππο της κύλικας στο Malibu⁸. Περισσότερες παραβολές θα σημειωθούν στο Κεφάλαιο 7.2. Κάποιες ακόμη λεπτομέρειες είχαν παλαιότερα θεωρηθεί χαρακτηριστικές του, όπως η απόδοση του νυχιού του μεγάλου δαχτύλου του άκρου ποδιού⁹. Η πιο συγκρατημένη στάση των μορφών, χωρίς μειδιακές συστροφές, και η μη εμφάνιση ακόμη της τάσης προς απόδοση της πλαστικότητας του γυναικείου σώματος υπό το ένδυμα υποδεικνύει μία κάπως πρωιμότερη αυτής του επινήτρου του 38 περίοδο του Ζ. της Ερέτριας, στο πρώτο ήμισυ ή μάλλον περί τα μέσα της δεκαετίας (τρίτη υποπερίοδος της Lezzi-Hafter ή μετάβαση προς την τέταρτη¹⁰).

8 α) Ερ. αμφορίσκος Βοστώνης (Museum of Fine Arts 00.355· Lezzi-Hafter 1988, πίν. 161e), υποσημ. 7 β) Ερ. χους Νέας Υόρκης, MMNY 08.258.22· Richter & Hall 1936, 178, αρ. 140, πίν. 142, 177· ARV², 1249, αρ. 12· Lezzi-Hafter 1988, 206, 339, αρ. 213, πίν. 135b, d· *Addenda*², 354· Immerwahr 1990, 114, αρ. 796· BAPD, αρ. 216948· CAVI, αρ. 5582, 430–425 π.Χ. γ) Ερ. κύλικα πρώην Συλλογής Bareiss στο Malibu (J. Paul Getty Museum 85.AE.474· Lezzi-Hafter 1988, 37, 38, εικ. 9e, 149, 150, 314, αρ. 27, πίν. 22a, b· BAPD, αρ. 30960· CAVI, αρ. 4983), 430–425 π.Χ.

9 Richter & Hall 1936, 177.

10 Lezzi-Hafter 1988, 40.